

державного управління. Дійсно, якість інформації та її доступність, сучасні інформаційні технології, що радикально збільшують обсяг і швидкість поширення інформації, викликають глибокі зміни в політиці конкретної держави, роблять суттєвий вплив на характер і системи управління (точна інформація підвищує ефективність влади, дозволяє вчасно скоригувати обраний напрямок дій, відреагувати на обставини, що знову з'явилися). Водночас і політичні структури впливають на інформацію, ступінь її відкритості, процеси доставки, характер передачі споживачу. Одна з найважливіших соціальних функцій влади – дозування інформації та її “пакування”. На цьому засновується механізм маніпулювання громадською думкою. Найвідомішою і простою формою владного контролю над інформаційними процесами виступає цензура, коли держава за допомогою спеціально призначених та відповідальних перед ним чиновників “управляє” змістом друкарських та інших інформаційних матеріалів.

Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [1, с.102] було затверджено основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки. У відповідності з його положеннями, одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб дати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Саме через призму інформатизації суспільного і державного життя у нашій державі потрібно розглядати і інноваційну діяльність в аграрній сфері.

Питання інформаційного забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності в цілому, і аграрної сфери зокрема, регулюються Законом України “Про інноваційну діяльність” [2], стаття 13 якого одним з основних принципів державної інноваційної політики визнає саме таке забезпечення.

Агроінноваційна діяльність може бути поширена на всі складові виробничого процесу у сільському господарстві, починаючи від ідеї і закінчуючи процесом реалізації інноваційної продукції галузей рослинництва та тваринництва та ін. Розвиток агропромислового сектору України, включаючи і аграрну реформу в Україні, характеризувався непрозорістю. Інформаційна складова цього процесу у нашій державі сьогодні є абсолютно не розвиненою, хоча в інноваційній діяльності сучасного світу відіграє надзвичайно важливу роль [3, с.122]. На думку І.В. Арістової, сучасне становище в Україні пояснюється нездатністю державної влади, державного управління, що дістались у спадщину від радянських часів, сприяти розкриттю творчого потенціалу народу [4].

Таке твердження, на нашу думку, виправдане не лише з позиції фактичного стану справ у сільському господарстві, про що красномовно свідчать статистичні показники, а й боку законодавчої констатації такого стану у

законодавстві України. Так, у Законі України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” зазначається, що ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України. Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України було затверджено план з виконання завдань, передбачених Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [5].

Проаналізувавши наведений план виявляємо виконання з усіх його заходів лише пункту про надання пропозицій щодо утворення міжгалузевої ради з питань розвитку інформаційного суспільства. Таким чином, стан виконання визначених державою заходів щодо розвитку інформаційних технологій у суспільстві вочевидь підтверджує незадовільний розвиток інформатизації українського суспільства та вкрай незадовільний стан використання інформаційних технологій в усіх сферах життя суспільства. Це повною мірою стосується і інноваційної діяльності аграрної сфери нашої держави.

Проаналізуємо основні напрями розвитку інформаційного суспільства, що викладені у Законі України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”, у контексті аграрної інноваційної діяльності.

На наш погляд, надзвичайно важливим, зокрема, є створення загальнодоступних електронних інформаційних баз агроінновацій за видами діяльності.

Такої ж думки дотримуються й інші науковці. Ряд науковців вважають, що з кожного напрямку інноваційної діяльності доцільно створити Веб-портал, який інтегруватиме відомості про теоретичні та науково-прикладні досягнення у вибраній сфері, наявні інформаційні ресурси, організації та фахівців, які займаються даною проблематикою тощо. Наявність такого порталу сприятиме досягненню якісно нового рівня повноти й оперативності інформаційного забезпечення розвитку відповідних наукових і прикладних напрямів. Саме інформаційно-комунікаційні технології допоможуть державі максимально наблизити надання своїх послуг до безпосереднього їх споживача – юридичних і фізичних осіб. В цьому разі і до центральних органів виконавчої влади не потрібно буде звертатися, бо все “вирішує” нова інформаційно-комунікаційна технологія і відповідні комп’ютерні бази даних [4].

Іншими напрямами є всебічний розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури на засадах сприяння вітчизняному виробництву; новітніх інформаційних технологій та інформаційно-телекомунікаційних систем; подолання технічної і технологічної залежності від зарубіжних виробників; збільшення змістового спектру та кількості послуг населенню та бізнесу, що надаються за допомогою інформаційних технологій; надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням інформаційних технологій під час навчання, виховання та професійної підготовки; створення умов для забезпечення комп’ютерної та інформаційної грамотності усіх верств

населення; створення системи мотивацій щодо впровадження і використання інформаційних технологій для формування широкого попиту на такі технології в усіх сферах життя суспільства; забезпечення участі громадськості в побудові інформаційного суспільства; забезпечення конституційних прав людини, суспільства та держави в інформаційній сфері; розроблення та впровадження системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства в Україні з внесенням відповідних змін у систему державних статистичних спостережень з узгодженням їх з міжнародними стандартами і методологією та щорічним їх оприлюдненням.

Оскільки Верховна Рада України визначає такі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на 2003–2013 роки, як новітні ресурсозберігаючі технології; машинобудування та приладобудування як основи високотехнологічного оновлення усіх галузей виробництва; розвиток біотехнологій; високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості, то і національна політика розвитку інформаційного суспільства реалізується саме у цих сферах.

Аналіз Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” виявляє включення до поняття високотехнологічного розвитку агропромислової сфери виробництва комбайнів і тракторів, агрегатів тракторів середньої потужності, кормозбиральної та бурякозбиральної техніки; біодобрив; засобів захисту рослин і тварин; обладнання для глибокої переробки сільськогосподарської продукції; сучасних технологій зберігання сільськогосподарської продукції; матеріалів; екологічно чистих харчових продуктів та продуктів з високими оздоровчими властивостями.

Відповідно до статті 9 названого закону “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” узагальнена інформація про хід реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку України щорічно до 1 червня подається Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України. Ця інформація повинна містити, крім інших, такі показники: частку витрат на інноваційну діяльність у загальному обсязі витрат на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг); частку витрат на виконання завдань програм та державного замовлення з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності у загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність; частку інноваційних капіталовкладень у загальному обсязі капіталовкладень на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг); частку освоєних у процесі виконання завдань програм та державного замовлення з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності і поставлених на ринок найменувань інноваційної продукції у загальній кількості найменувань інноваційної продукції; частку інноваційної продукції (робіт, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг); частку принципово нової продукції (робіт, послуг) у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції (робіт, послуг).

Розгляд проблеми інформаційного забезпечення також ставить на порядок денний питання інформаційної безпеки. Згідно статті 13 Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” інформаційна

безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого відбувається запобігання нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації. Видається очевидним, що забезпечення дієвого інформаційного захисту має стати обов'язковим атрибутом використання інформаційних технологій.

Незадовільне інформаційне забезпечення інноваційної сфери декларується не тільки в Законі України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”. Так, Державна цільова програма розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 2008 р. № 439, також визначає, що однією з основних проблем реалізації державної інноваційної політики та забезпечення переходу на інвестиційно-інноваційну модель розвитку економіки є неналежне інформаційно-аналітичне супроводження зазначеного процесу, а також відсутність системи моніторингу стану інноваційного розвитку економіки. Для ефективної реалізації державної інноваційної політики необхідно перейти на принципово новий рівень її інформаційно-аналітичного забезпечення та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки [6].

Про незадовільне інформаційне забезпечення інноваційної сфери говорять і вчені-аграрники. На думку О.І. Дачія державну політику в аграрній сфері можна охарактеризувати в основному як невважену й пасивну. Створення єдиного інформаційного простору не виявилось головним завданням цієї політики. Разом з тим науковцем запропоновано підходи до інформаційного забезпечення діяльності агропромислових підприємств, які дали б змогу виявити основні тенденції та проблеми розвитку та неефективність заходів щодо регулювання даного виду діяльності [7, с.280-281].

На погляд вченого, насамперед, необхідно розуміти, що державна підтримка підприємницьких структур повинна здійснюватися у двох напрямках:

- інформаційне забезпечення підприємців з метою надання державної підтримки в організації і веденні підприємницької діяльності;
- інформаційне забезпечення державної підтримки для надійності й ефективності інформації, пропонованої підприємцям з метою організації і ведення підприємницької діяльності [7, с.267].

Окрім того, необхідне визначення пріоритетів для конкретних видів державних інформаційних ресурсів. Цей принцип державного регулювання є найважливішим на етапі формування політики в галузі інформаційного забезпечення підприємницьких структур і створення єдиного інформаційного простору в АПК. На його погляд, на сучасному етапі до пріоритетних державних інформаційних ресурсів в аграрній сфері слід віднести, серед іншої, й таку інформацію:

- про попит та пропозицію на ринку продовольчих товарів і сировини;

- необхідну для оперативного реагування;
- про зони критичної ситуації на аграрному ринку, регресивній спрямованості попиту, зниження параметрів конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, усіх негативних явищах і процесах в агропромисловому комплексі;
- про стан соціально-економічного розвитку основних галузей, сфер, підприємств і організацій аграрного сектору економіки;
- про виробничу ситуацію на підприємствах і в організаціях, що надається ними відповідно до законодавства в державні органи й іншу не конфіденційну інформацію;
- правову, пов'язану з реалізацією прав і свобод громадян в аграрній сфері;
- про діяльність органів державної влади, на яких покладена реалізація державних цільових програм сприяння розвитку аграрної сфери економіки;
- з актуальних проблем розвитку аграрного сектору, що формує науковий потенціал суспільства [7, с.286].

Сьогодні забезпечення мережею Інтернет у сільських місцевостях є надзвичайно низьким. Тому лівова частка навантаження у сфері інформаційного забезпечення все ще лягає на бібліотечний фонд, який потребує якісного та своєчасного поповнення.

Потребує вирішення, зважаючи на сучасний стан бібліотечної справи в Україні, й питання залучення інформаційних технологій Інтернет до оптимізації комплектування книгозбірень, адже в умовах швидкого розвитку інформаційних та комунікаційних технологій, який надає нові перспективи процесам створення електронних ресурсів, виникає суперечність між постійно зростаючим обсягом інформаційних матеріалів в електронному вигляді й можливістю повного та оперативного їх використання. Причинами даної суперечності є роз'єднаність національних інформаційних ресурсів, нескоординованість робіт з їх формування, неузгодженість форматів надання інформації. Інформаційні ресурси здебільшого існують в локальних мережах, частину електронних документів, яку надано в Інтернет, розпорошено на багатьох Web-сайтах [8,9]. Таким чином, цілком логічним і виправданим є створення наукових електронних бібліотек на базі стаціонарних. Фактично у сільському господарстві склалася система забезпечення рослинництва: агротехнічне та організаційне забезпечення (господарства), агрохімічне (проектно-пошукові станції хімізації), меліоративне (управління меліорацією та водним господарством), фітоентомологічне (служба захисту рослин), погодне (обласний центр гідрометеорології) та наукове (зональні НДУ). Назріла нагальна потреба створити на базі структур Міністерства аграрної політики та Національної академії аграрних наук мережу консультативної служби на зразок "екстеншн сервіс" у США, яка існує нині в більшості країн світу. Консультативно-впроваджувальна робота центрів має ґрунтуватися на відпрацьованій системі управління сільським господарством (головні управління сільського господарства - районні управління - базові господарства - інші господарства району) і на результатах роботи агрохімічної,

фітоентомологічної та меліоративної служб, системи насінництва, інформаційно-консультативного та науково-дослідного секторів. Для забезпечення робіт, що покладалися на державні сільськогосподарські дослідні станції (зональні інститути), доцільно організувати на базі останніх три сектори, зокрема: насінництва, інформаційно-консультативної служби та організації впровадження; науково-дослідний [10]. У цьому контексті підставно говорити і про необхідність створення таких консультативних служб не тільки для галузі рослинництва, а аграрній сфері в Україні в цілому.

Вчені відзначають, що незважаючи на теперішній кризовий стан сільського господарства України, впровадження сучасних інформаційних технологій актуальне й неминуче. Застосування інформаційного підходу до управління дає змогу на основі науково обґрунтованої технології для обраної культури визначити та реалізувати в господарстві оптимальну технологію формування врожаю, адаптовану до місцевих умов [11].

Розглядаючи інформаційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері необхідно розглянути поняття сільськогосподарського дорадництва, правове регулювання якого є відносно новим інститутом аграрного права. Закон України “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” [12] від 17 червня 2004 р. визначає правові засади здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні, регулює відносини в цій сфері та спрямований на поліпшення добробуту сільського населення і розвиток сільської місцевості. Відповідно до вищезазначеного Закону сільськогосподарська дорадча служба – це юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, що здійснює сукупність дій та заходів, спрямованих на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і господарювання, а також сільського населення у підвищенні рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства, у складі якої працює не менше трьох дорадників та яка пройшла реєстрацію відповідно до законодавства і внесена до Реєстру дорадчих служб. Ефективна діяльність цієї служби призвела б до формування належного, а відтак, і ефективного інформаційного забезпечення аграрної інноваційної діяльності.

Висновки. Для інформаційного забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері вкрай необхідне створення мережі центрів як на місцях, так і в мережі Інтернет. З кожного напрямку інноваційної діяльності доцільно створити Веб-портал, що інтегруватиме відомості про теоретичні та науково-прикладні досягнення у вибраній сфері, наявні інформаційні ресурси, організації та фахівців, які займаються даною проблематикою, тощо. Наявність такого порталу сприятиме досягненню якісно нового рівня повноти й оперативності інформаційного забезпечення, розвитку відповідних наукових і прикладних напрямів. Інформаційні центри та сільськогосподарські дорадчі служби повинні містити всю необхідну законодавчу базу зі створення та реалізації інновацій, а також базу інновацій-пропозицій, інформацію про мережу організацій, наукових установ, які займаються розробками. Окрім того бачиться цілком виправданим

визначення переліку суб'єктів, які хотіли б користуватися інноваційною продукцією, з метою можливості отримання інформації про розробників, виробників необхідної інноваційної продукції і своєчасно використання цієї інформацією суб'єктами сільськогосподарської інноваційної діяльності (фермерські господарства, господарські товариства тощо).

Недостатня кількість інформації завжди є гальмівним чинником щодо практичної реалізації інновацій у практику виробництва, зокрема і сільськогосподарського. А особливості останнього - сезонність та відносна тривалість циклу відтворення об'єктивно потребують швидкого та своєчасного поновлення інформаційної бази.

Література

1. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007–2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 року № 537– V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 липня 2002 року № 40– IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – С. 266.
3. Гиренко І.В. Правове регулювання агроінноваційної діяльності в Україні: стан та напрями удосконалення. Монографія / І.В.Гиренко. – К.: Магістр-XXI сторіччя, 2011. – 192 с., С. 122.
4. Арістова І.В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ: організаційно-правові засади: дис... д-ра юрид. Наук / І.В. Арістова. - Х., 2002., - 476 с., С. 61.
5. План з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=176#1
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку системи інформаційно– аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки» від 7 травня 2008 р. N 439 [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Держінвестицій. – Режим доступу:http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=176#1
7. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України / О.І. Дацій – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с., С. 280–281.
8. Перспективи створення національного наукового порталу в мережі Internet на базі Web– сайту НБУВ / О.В. Баркова // Нові обличчя бібліотек та організацій: від надій до партнерства і професіоналізму: Фокусний семінар: VIII міжнар. конф. "Крим– 2001", 9– 17 червня 2001 р., м. Судак. – М. – 2001. – С. 24– 28.;

9. Симоненко Т.В. Інформаційне забезпечення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні / Т.В. Симоненко // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 5. – С. 20– 22.

10. Система забезпечення рослинництва: стан та шляхи реорганізації [Електронний ресурс] // Пропозиція: український журнал з питань агробізнесу. – 2002. – № 6. – Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=514&number=15>.

11. Гарам В.П., Пашко А.О. Сучасне управління агротехнологічним процесом у рослинництві / В.П. Гарам, А.О. Пашко // Наука та інновації. – 2005. – Т.1, № 2. – С. 110– 116.

12. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 р. № 1807– IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 38. – С. 470.

Summary

Kurylo L., PhD, Associate Professor¹, **Gyrenko I.**, Candidate of Law²
¹*National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”, Kyiv*
assistant professor of constitutional law and jurisprudence department
²*National University of Life and Environmental sciences of Ukraine,*
Kyiv

INFORMATION SUPPORT OF INNOVATION IN AGRICULTURE

The article analyzes the legal framework of information support of innovation and the necessity of transition to a new level of support for the effective implementation of national innovation policy.

Key words: *information management, innovation, agricultural area.*

Рецензент – д.е.н., професор Шульський М.Г.